

GODIŠNJI NARATIVNI IZVJEŠTAJ ZA 2023. GODINU

“Samo ekonomski neovisna žena može biti jaka žena” podržano od Kvinna till Kvinna

Krainji projektni rezultati su:

1. Broj žena žrtava porodičnog nasilja i drugih ranjivih kategorija koje su dobile podršku za (samo)uposlenje u Bijeljinskoj i Istočno-Hercegovačkoj regiji.
2. Broj žena žrtava porodičnog nasilja i drugih ranjivih kategorija kojima je omogućeno vanredno školovanje, prekvalifikacija i dokvalifikacija, edukacije, dodjela socijalnih stanova, socijalna davanja preko centara za socijalni rad, podsticaja u poljoprivredi i dr. u Bijeljinskoj i Istočno-Hercegovačkoj regiji.

Ishod 1.:

1. Broj zainteresovanih preduzetnika za zapošljavanje žena žrtava porodičnog nasilja i drugih ranjivih kategorija žena u Bijeljinskoj i Istočno-Hercegovačkoj regiji.
2. Broj prepoznatih institucija koje su relevantne za ekonomsko osnaživanje žena žrtava porodičnog nasilja i drugih ranjivih kategorija žena u RS-u, sa fokusom na Bijeljinsku i Istočno-Hercegovačku regiju i vrsta dogovorene saradnje/promjene.

Ishod 2.:

Broj i vrsta pomoći/podrške koju su pružila savjetovališta za ekonomsko osnaživanje žena ranjivih kategorija u Bijeljinskoj i Istočno-Hercegovačkoj regiji, ženama iz reda ranjivih kategorija.

Ishod 3.:

Broj Opština koje su donijele Lokalni protokol za suzbijanje nasilja u porodici u Bijeljinskoj i Istočno-Hercegovačkoj regiji. Broj i vrsta mjera koje su lokalne zajednice uvrstile u Lokalni protokol.

R.1.- Uspostavljena baza podataka poslodavaca i institucija sa kompetencijama i kapacitetima da podrže ekonomsko osnaživanje, kao i vanredno srednjoškolsko obrazovanje žena žrtava porodičnog nasilja i ostalih ranjivih kategorija žena u RS, sa fokusom na Bijeljinsku i Istočno-Hercegovačku regiju.

-Povećan iznos novčanih sredstava za (samo)uposlenje za žene žrtve porodičnog nasilja u okviru postojećeg Vladinog programa.

Fondacija "Ženski centar" Trebinje i Fondacija "Lara" Bijeljina pored pružanja psiho-socijalne podrške (Fondacija "Lara" i pravne podrške) tokom predhodnih godina, specijalizovali su se i za povezivanje poslodavaca i žena iz ranjivih kategorija koje su u potrazi za poslom. Tokom 2023. godine, kao i tokom 2022. godine, nastavili smo kontaktirati poslodavce relevantne za ekonomsko osnaživanje ranjivih kategorija žena na području regije Istočna Hercegovina i Bijeljine (subjekti čija je poslovna djelatnost pogodna za zaposlenje ranjivih kategorija žena) sa ciljem uspostavljanja saradnje. Predstavnike poslovnih subjekata upoznali smo sa specifičnostima ranjivih kategorija žena: koji su najčešće obrazovni profili žena koje su nam se obraćale za pomoć pri uposlenju, koliki je značaj ekonomskog osnaživanja žena žrtava porodičnog nasilja i razbijanja stigmatizacije i predrasuda prema ovoj kategoriji žena. Poslodavci su izrazili spremnost za uspostavljanje saradnje, s tim što je i dalje prisutan akcenat na probnom radu u trajanju od mjesec dana, a nakon toga, na osnovu stava i jedne i druge strane i međusobnih interesa, donosila bi se odluka da li bi ugovor o radu bio produžavan. Poslodavce je i dalje interesovalo na koji način se žena može zaštititi ukoliko bi je nasilnik uznemiravao na radnom mjestu, odnosno na koji način bi se mogli i sami poslodavci zaštititi ukoliko bi uznemiravanjem žene na radnom mjestu nasilnik ometao cjelokupan radni proces. No, za razliku od 2022. godine Vladin program podrške ženama iz reda ranjivih kategorija za njihovo uposlenje i samouposlenje, dostupan je samo nerazvijenim i izrazito nerazvijenim opštinama. Tako da u 2022. godini statistika po ovom programu je: U februaru 2022. godine na sajtu Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske, objavljen je Javni poziv poslodavcima i nezaposlenim licima za korišćenje sredstava po programima zapošljavanja u 2022. godini. Jedan od programa koji je Zavod za zapošljavanje Republike Srpske realizovao po objavljenom javnom pozivu bio je i „Program zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi u 2022. godini“, čija je ukupna vrijednost iznosila 3.650.000,00 KM, a koji je finansiran iz sredstava Budžeta Republike Srpske. Program je uključivao dvije komponente: finansiranje zapošljavanja kod poslodavaca lica iz ciljne grupe, Program za 600 lica, 4.000,00 KM po jednom licu, što je ukupno iznosilo 2.400.000,00 KM, s tim što je iznos uvećavan za 10% za zapošljavanje žena iz ruralnih područja, i finansiranje samozapošljavanja lica iz ciljne grupe Programa za 250 lica u iznosu od 5.000,00 KM po jednom nezaposlenom licu što je ukupno iznosilo 1.250.000,00 KM. Javni poziv je bio otvoren 30 dana od dana objavljivanja, a krajnji rok za podnošenje zahtjeva bio je 07. 03. 2022. godine. Takođe, kontaktirale smo korisnice usluga i usmeno smo ih obavijestile o raspisanom javnom pozivu i mogućnostima prijave na isti, a za koje smo procijenili da bi mogle biti potencijalne korisnice sredstava. Uočili smo na analitičkom grafikonu da je broj pregleda naše web stranice bio najveći u aprilu, a krajnji rok za apliciranje po Javnom pozivu bio

je 03. April, te je jasno da je potrebno produžiti period za apliciranje na poziv. Dakle, bez obzira na snažnu kampanju koju smo vodili da poziv bude vidljiv, problem je kratko vrijeme za reagovanja na njega što smo i istakli u našem zahtjevu za produžetak roka trajanja Javnog poziva. I pored svih otežavajućih okolnosti, dnevno političkih dešavanja, uspjeli smo sa Ministarstvom rada i invalidsko-boračke zaštite RS-a da naš prijedlog o povećanju sa 5.000 KM na 15.000 KM za samouposlenje i sa 4.000 KM na 8.000 KM za uposlenje, nametnemo Radnoj grupi za razmatranje za 2023. sa nadom da smo ih dovoljno izlobirali za usvajanje prijedloga. No zbog ekonomske krize u RS, ovaj prijedlog nije usvojen.

Tako da su ostali isti iznosi i nije došlo do poboljšanja, uključujući i visinu iznosa kao i dužinu otvorenosti poziva. Ministarstvo rada i invalidsko boračke zaštite RS kasnilo je sa izradom "Akcioni plan zapošljavanja RS za 2023.", koji je trebao da se usvoji u decembru 2022. godine, a koji je usvojen tek početkom jula 2023.godine, bez izmjena visine novčanih iznosa za (samo)uposlenje kao i bez izmjene vremenskog trajanja Javnog poziva, bez obzira na sva naša insistiranja i lobiranja. U avgustu mjesecu 2023. godine na sajtu Zavoda za zapošljavanje RS objavljen je Javni poziv poslodavcima i nezaposlenim licima za korišćenje sredstava po programima zapošljavanja u 2023 godini. Jedna od komponenti Programa koji je Zavod za zapošljavanje RS realizovao po objavljenom javnom pozivu bio je i sufinansiranje zapošljavanja kod poslodavca teško zapošljivih lica u izrazito nerazvijenim i nerazvijenim opštinama za 300 lica (povećano za 50 osoba) u iznosu od 5.000,00 BAM po jednom nezaposlenom licu, što ukupno iznosi 1.500.000,00 BAM. Korisnice "Ženskog centra" Trebinje i "Lara" Bijeljina smo kontaktirale i usmeno ih obavještavale o raspisanom javnom pozivu i mogućnostima prijave na isti, a za koje smo procijenili da bi mogle biti potencijalne korisnice sredstava, s obzirom da se program odnosio samo na izrazito nerazvijene i nerazvijene opštine. Takođe smo obavjestile CZSR kao i Filijale zavoda za zapošljavanje u tim opštinama.

Jasno je da je Zavod za zapošljavanje RS išao na opciju kvantiteta a ne kvaliteta ponude prema korisnicima Javnog poziva za (samo)zaposlenje ranjivih kategorija stanovništva u RS. Vijest o raspisivanju javnih poziva svake godine sa detaljima programa objavljena je na sajtu Fondacije "Ženski centar" Trebinje i partnerske organizacije Fondacija „Lara Bijeljina, kao i na našim facebook stranicama. Statistika objave vijesti je bila sljedeća (za sve tri godine): broj ljudi do kojih je doprla objava – 84.003, interakcija – 33.020, klikova na vezu – 11.679, interakcija sa objavom – 17.201, reakcije na objavu – 278, dijeljenja objave – 54, čuvanja objave – 25, komentari objave – 21, publika: žene – 82,2%, muškarci – 17,8%, Republika Srpska – 90,01%, Federacija BiH – 9,99%. Takođe smo trebali izraditi policy document i zagovarački plan, u izvještajnom periodu, kako bismo omogućili starijim od 18 godina da pohađaju vanredno srednju školu po programu redovne nastave tih srednjih škola. Kako smo ovaj rezultat neočekivano već postigli u 2021., mi smo

prilagodili policy document i zagovarački plan ostvarivanju dodatnih rezultata, a to su ove preporuke inkorporirane u zagovarački plan:

1. Lokalne zajednice treba da obrazuju savjete u okviru svojih zajednica u cilju efikasnijeg praćenja i ostvarivanja obrazovanja odraslih tamo gdje postoje škole koje provode ovakav vid obrazovanja;
2. Zagovarati da Ministarstvo prosvjete i kulture napravi i na svom sajtu istakne funkcionalnu mrežu obrazovnih ustanova u RS koje provode obrazovanje odraslih;
3. Zagovaračke aktivnosti sa nadležnim Ministarstvom rada i boračko invalidske zaštite RS u cilju povećanja minimalnog novčanog davanja za samouposlenje. Trenutno on iznosi 5.000 KM po osobi za pokretanja samouposlenja, ali mi mislimo da je to jako malo i da ne pruža istinsku dovoljnu podršku za početne troškove za pokretanje vlastitog biznisa;
4. Izrada „Akcionog plana “podrške za ranjive grupe žena i djevojčica za obrazovanje odraslih, prekvalifikaciju i dokvalifikaciju u saradnji sa resornim Ministarstvom obrazovanja i kulture Republike Srpske.

Nakon toga je uslijedila snažna zagovaračka aktivnost prema Zavodu za obrazovanje RS koji su dužni prema Zakonu da ažuriraju svoj registar sa bazom podataka o obrazovnom programu za odrasle, a u čemu oni i nisu baš revnosni.

R.2.Savjetovalište za ekonomsko osnaživanje žena žrtava porodičnog nasilja je proširio načine pružanja pomoći i podrške uz uključivanje i drugih ranjivih kategorija žena.

Predstavnice Fondacije “Ženski centar “Trebinje kao i Fondacije „Lara“ Bijeljina su tokom godine organizovale i nekoliko sastanaka sa predstavnicima jedinica lokalnih samouprava (Trebinje, Bileća, Nevesinje, Gacko, Berkovići, Ljubinje, Lopare, Ugljevik, Zvornik, Bratunac, Milići, Vlasenica, Šekovići, Osmaci i Sokolac). Cilj je bio uspostavljanje saradnje i zajedničko djelovanje na efikasnom ostvarivanju zaštite žrtava nasilja u porodici i zaštite žena žrtava nasilja u partnerskim odnosima, ali i istovremeno upoznavanje predstavnika jedinica lokalnih samouprava o značaju zapošljavanja i ekonomskog osnaživanja žena koje su iskusile nasilje u porodici ili partnerskim odnosima, stavljajući u prvi plan da jedan od razloga zbog kojeg se žrtva najčešće vraća nasilniku je upravo ekonomska nesigurnost i finansijska zavisnost.

Tokom izvještajnog perioda fondacija “Ženski centar” Trebinje je kroz savjetovalište za ekonomsko osnaživanje žena pružilo podršku za 131 ženu i djevojku, a Fondacija “Lara” za njih 439. I to kroz ove vidove podrške: uposlenje, samouposlenje, prepoznavanje ličnih kompetencija, pomoć kod pisanja CV, obuka za prvi razgovor sa poslodavcem, pomoć kod izrade biznis plana i posredovanje kod poslodavaca u cilju uposlenja naših klijentica. Većina njih je uz jednu ili više

podrški putem savjetovališta za ekonomsko osnaživanje dobila i psiho-socijalnu i/ili pravnu pomoć od naših organizacija, a neke i smještaj u sigurnu kuću u Bijeljini.

R. 3. Najmanje 6 opština su donijele lokalne protokole za prevenciju, sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici u ovim dvijema regijama koji uključuju neke od mjera i/ili aktera koji su relevantni za njihovo ekonomsko osnaživanje.

U okviru ovog rezultata, tokom izvještajnog perioda, u Istočnoj Hercegovini Lokalni protokol je potpisan u Trebinju, dok je obustavljena procedura pripreme i potpisivanja u Nevesinju i Gacku zbog donošenja novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u RS jer se lokalni protokoli moraju uskladiti sa ovim zakonom koji je u proceduri usvajanja u NSRS. Fondacija "Lara" je potpisala Lokalni protokol u duplo više opština od planiranog broja, I to su: Sokolac, Bijeljina Zvornik, Lopare i Ugljevik.

“Izgradnja kapaciteta VI” podržano od OAK/Trag fondacija

Projektni cilj 1. je doprinjeti poboljšanju kvaliteta života žena i djece u Bosni i Hercegovini sa akcentom na nasilje u porodici.

Tokom 2023. godine Fondacija Ženski centar je pružila ukupno 290 intervencija za žrtve porodičnog nasilja za 23 žene (16 novih i 7 koje su nam se i ranije obraćale) i sedmero djece kao i jedan muškarac. Dob žrtava se kreće od 25 do 65 godina.

Podrška je pružena kroz:

- psihosocijalnu podršku- 209 intervencije
- grupe samopomoći -42 intervencija
- institut "osoba od povjerenja" -32 intervencije
- omogućavanje besplatne pravne pomoći- 7 intervencija

Ostale pružene usluge, njih 155 se odnosi na pomoć kod ostvarivanja socijalne pomoći, pomoć kod zdravstvene usluge, ekonomskog osnaživanja, upućivanje i posredovanje za ukupno 94 osobe. Savjetovalište za ekonomsko osnaživanje je pružilo informaciju, pomoć kod pisanja biznis plana, pomoć kod pisanja CV-a, pomoć kod pripreme za prvi razgovor sa poslodavcem i posredovanje kod uposlenja za ukupno 31 osobu.

Uz to 14 djevojka i 7 muškaraca/mladića je dobilo od Ženskog centra informacije o školama koje imaju programe za školovanje odraslih.

S tim u vezi, većina žrtava porodičnog nasilja, ali i drugih ranjivih skupina žena (siromašne, Romkinje, seoske žene, nezaposlene žene srednje životne dobi 45+, žene žrtve ratnog silovanja)

su koristile više puta iste vrste podrške kao i više vrsta podrške. Ženski centar je pružio i podršku kod zdravstvenog zbrinjavanja, ali i kod dijeljenja hrane i garderobe ugroženim kategorijama stanovništva.

Pokrenuli smo izradu desktop aplikacije jedinstvenog registra i baze podataka, za najmanje 13 organizacija koje pružaju direktnu podršku žrtvama porodičnog nasilja, koja će omogućiti prikupljanje istih informacija i putem "uniformisanog" obrazca omogućiti širu statistiku indikatora kod nasilja u porodici unutar nevladinog sektora.

Projektni cilj 2.: Izgradnja kapaciteta fondacije Ženski centar Trebinje, kako finansijski tako i institucionalna, u cilju njenog osnaživanja za rad na prevenciji i podršci žrtvama porodičnog nasilja kao i ekonomskog osnaživanja žena iz reda ranjivih kategorija na području BiH.

Tokom izvještajnog perioda uz podršku naše organizacije PZ "Smokvica" je izvršila izgradnju konstrukcije za kušaonicu u selu Mesari (na plantaži).

Nabavili smo kazan za spremanje džema i pekmeza, a na dobrom putu smo da nabavimo i mašinu za mljevenje suhih smokvi, dostavnog vozila kao i dodatnog sistema za solarne panele..

I ove projektne godine kao i svake druge, angažovane su spoljne evaluatorska i revizorska kuću za izradu izvještaja. Dakle, svake projektne godine, imamo dokumentaciju koja je pokazatelj uspješnosti našeg rada kako finansijskog tako i aktivističkog.

"Ženski građanske društvene organizacije- ujedinjene protiv nasilja u porodici u BiH"

podržano od Ministarstva inostranih poslova Kraljevine Holandije kroz program MATRA

Ovaj projekat doprinosi eliminaciji nasilja u porodici jer omogućava prijavu nasilja u momentima kada je žrtvi onemogućeno kretanje kao i razgovori jer će putem četa (bešumno) moći zatražiti psihološku i/ili pravnu pomoć i/ili informaciju uključujući i prijavu nasilja organizaciji koja pruža podršku preko SOS aplikacije (koju žrtva od nas 13 sama odabere) ili pak ako je ugrožena klikom na taster „Panika“ automatski alarmira organizaciju da je ugrožena, klikom na taster "Panika" ona ustvari automatski šalje poruku u kojoj će biti njena lokacija i ime, a na čiju adresu će organizacija u tom slučaju prijaviti nasilje policijskoj stanici koja je toj lokaciji najbliža i zatražiti njenu intervenciju. S druge strane omogućavanjem prikupljanja širih podataka o pojavi nasilja u porodici u B&H putem jedinstvenog registra i baze omogućiće razna kvalitetna istraživanja i razumjevanje ovog pojavnog oblika, kao i izrade strategije za suzbijanje nasilja u porodici. Planirani „policy“ dokument će dati prve smjernice za rad CSOs na ovom polju u B&H. Svakako obje aplikacije (SOS i registar sa bazom) su primjenljive i za druge ranjive grupe žena i djevojaka

mada često žrtve porodičnog nasilja dolaze iz višestruko marginizovani grupa kao što su invalidi, siromašne žene, izbjeglice, Romi, seoske žene... Upravo jedinstveni registar će moći da sve to objedini i da konačno dobijemo podatke iz kojih skupina najčešće dolaze žene i djevojke žrtve porodičnog nasilja. Projekat će se realizovati u periodu od 01.09.2023. do 30.08.2025.godine.

”Ekonomsko osnaživanje žena ranjivih kategorija u ruralnom poručju Trebinja”

podržano od Ambasade Savezne Republike Njemačke u BiH

Tokom izvještajnog perioda naša organizacija je u skladu sa projektnom aplikacijom i podrškom Ambasade Savezne Republike Njemačke BiH realizovala nadogradnju i adaptaciju montažno-demontažnog objekta-kušaonice za degustaciju na organskoj plantaži smokve i masline u selu Mesari (Trebinje). No, taj iznos u momentu planiranja i u momentu realizacije je promjenjen uslijed hiper inflacije koji je naša organizacija pokrila. Tokom izvještajnog perioda sproveli smo postupak dobijanja tri ponude putem tendera. Nakon toga pristupili smo realizaciji i izvršili uplate za najpovoljnije ponude na osnovu predračuna, no firme tek nakon izvršene tj. realizovane situacije izdavaju račune.

Zahvaljujući podršci Ambasade Savezne Republike Njemačke u BiH nadogradnjom i adaptacijom montažno-demontažnog objekta pripremili smo natkriveni prostor za kušaonicu u kojoj će se organizovati degustacije proizvoda od smokve i masline, ali i drugih poznatih hercegovačkih proizvoda (vina, pršuta, sira...). Takođe ona će biti korišćena i za prodaju proizvoda Zadruga. Natkrili smo postojeći kontejner (od 28 m²) sa krovnom konstrukcijom (od 10,50 m² x 10,50 m²) i 9 nosivih stubova. Na taj način dobili smo zaštićeni/natkriveni prostor (terasu) na kojoj može da se ugosti cca preko 50 turista, dok u postojećem kontejneru će biti proizvodi Zadruga.

„Jačanje institucionalne podrške za okončanje rodno zasnovanog nasilja“ – faza II

podržano od Kvinna till Kvinna kroz partnerstvo sa Fondacija “Lara” Bijeljina

Tokom izvještajnog perioda naša organizacija je organizovala 6 sastanaka grupa samoopomoći za 7 osoba. Takođe su pružene 32 intervencije za 11 osoba od strane osobe od povjerenja. Ženski centar je sproveo i ankete za subjekte zaštite za područje rada (Osnovni sud Foča, Osnovni sud Trebinje, Okružni sud Trebinje, Centar za socijalni rad Trebinje).

„IMAM PRAVO!“ Na život bez straha! Na život bez nasilja! Na sigurnost!

podržano od Sigurne mreže

Kroz ovaj projekat podijelili smo informativne letke agitke kao i održali emisiju u cilju borbe protiv nasilja nad ženama i djecom na lokalnoj Radio stanici Radio Trebinje. Letci su dijeljeni preko različitih institucija kao i naše organizacije na području Grada Trebinja. Pored slogana «IMAM PRAVO! Na život bez straha! Na život bez nasilja! Na sigurnost!», naša organizacija je koristila i ove poruke: „Pokreni se, probudi se, nisi sama!“ i „Preuzmi svoj život u svoje ruke!“.

“Kampanja za prikupljanje sredstava za izgradnju sigurne kuće”

podržano od Trag Fondacije

Zahvaljujući podršci kroz Fond za samoodrživost, omogućena je kupovina vrata za sigurnu kuću kao simboliku za njenu kompletnu izgradnju u Trebinju.

“Kampanja za prikupljanje sredstava za izgradnju sigurne kuće”

podržano od GlobalGiving platforme

Tokom izvještajnog perioda nastavljena je kampanja prikupljanja sredstava putem ove platforme za izgradnju sigurne kuće u Trebinju.